

*Шевчук В. М.,**кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
заслужений юрист України*

СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗРОБКУ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Анотація. Розглянуто проблеми дослідження впливу слідчих ситуацій на формування тактичних операцій. Обґрунтовується, що слідча ситуація здійснює певний управлінський вплив на будь-яку тактичну операцію, тому врахування цієї обставини дає змогу підвищити ефективність розроблюваних операцій. Доведено, що у процедурі підготовки і прийняття рішення про проведення тактичної операції оцінка ситуації, що склалася, посідає одне із центральних місць. Дослідження криміналістичної ситуаології відкриває нові перспективи і можливості для успішного формування наукової концепції тактичних операцій і реалізації її положень у практичній діяльності.

Ключові слова: тактична операція, слідчі ситуації, криміналістична теорія тактичних операцій, криміналістична ситуаологія, вплив слідчих ситуацій на формування тактичних операцій.

Постановка проблеми. Для формування теоретичної концепції тактичних операцій і здійснення в практичній діяльності її положень особливого значення набуває ситуаційний підхід, який надає можливість використовувати в слідчій та судовій діяльності інформацію узагальненого характеру, найадекватнішу для вибору й адаптації типових тактичних рішень, що забезпечують оптимальне провадження по кримінальній справі. Дійсно, саме за рахунок визначення слідчих ситуацій, здійснення їх типізації, формулювання щодо них тактичних завдань і оптимальних засобів їх вирішення можливо істотно підняти рівень наукових розробок у теорії тактичних операцій. При цьому слідчі ситуації розглядаються як вирішальні детермінуючі чинники побудови тактичних операцій, які безпосередньо впливають на практику застосування цих організаційно-тактичних засобів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглядаючи проблеми розроблення і реалізації тактичних операцій та їх ситуаційної обумовленості при розслідуванні злочинів, слід враховувати основні положення теорії слідчих ситуацій, які є відносно проблематики тактичних операцій більш загальними. У зв'язку із цим заслуговують на увагу концептуальні положення криміналістичної ситуаології і пропозиції щодо віднесення її до загальної теорії криміналістики (Т. С. Волчецька, С. Е. Воронін, О. Ю. Головін, Л. Я. Драпкін, Г. А. Матусовський, М. П. Яблоков та інші).

Окремі питання ситуаційної зумовленості тактичних операцій досліджувались у докторській дисертації І. М. Комарова «Проблеми теорії і практики криміналістических операций в досудебном производстве»

(2003 р.), в кандидатських дисертаціях Л. В. Галанової, С. Ф. Здоровка, В. А. Князева, В. Я. Решетнікова, С. Б. Росинського, Є. О. Логінова, Г. С. Фоміної, а також висвітлювались у монографіях Е. Ю. Березутського, А. В. Дулова, І. М. Комарова, В. О. Образцова, В. І. Шиканова та інших. Але у теорії криміналістики і практиці розслідування злочинів проблеми впливу слідчих ситуацій на побудову і реалізацію тактичних операцій залишаються дискусійними, в окремих випадках потребують додаткового дослідження

Отже, аналіз літературних джерел та судово-слідчої практики надає підстави стверджувати, що слідча ситуація – це системне, досить складне, багатоконпонентне утворення, зміст якого складають різні умови, обставини, чинники, що визначають обстановку процесу розслідування на певному його етапі і мають значення для обрання і реалізації оптимальних прийомів, методів і засобів, у тому числі й тактичних операцій. На підтвердження висловленого свідчить той факт, що переважна більшість науковців, досліджуючи поняття тактичної операції, розглядають ситуаційну обумовленість як одну із важливих ознак цієї криміналістичної категорії.

Метою цієї статті є дослідження слідчих ситуацій та їх впливу на формування та реалізацію тактичних операцій, аналіз наукових підходів вчених-криміналістів до цієї проблематики, визначення ролі та значення ситуаційного підходу при побудові та застосуванні типових тактичних операцій у кримінальному провадженні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження слідчої ситуації як визначального чинника-детермінанта тактичної операції має охоплювати, на нашу думку, три аспекти: 1) визначення поняття слідчої ситуації; 2) з'ясування складу компонентів слідчої ситуації і ролі кожного з них у процесі побудови тактичних операцій; 3) визначення можливостей типізації слідчих ситуацій до певних етапів розслідування з метою виокремлення тактичних завдань і засобів їх вирішення.

У спеціальній літературі ситуація визначається як система зовнішніх відносно суб'єкта умов, які спонукають та опосередковують його активність. Але серед вчених-криміналістів відсутня єдність поглядів стосовно поняття слідчої ситуації, а тим більше, такої категорії як «судові ситуації». Її визначають: як сукупність умов, в яких на даний момент здійснюється розслідування [2, с. 135]; як стан розслідування злочину, який визначається наявністю (відсутністю) доказової та оперативної інформації про обставини предмета доказування і компонентів криміналістичної характеристики, що зумовлює систему безпосередніх завдань, напрям розслідування [11, с. 64];

як ступінь інформаційної обізнаності про злочин, а також стан процесу розслідування на будь-який визначений момент часу, оцінка якого дозволяє слідчому прийняти найбільш доцільні у справі рішення [6, с. 46].

На сьогодні у криміналістичній літературі також існують різні підходи до визначення структури слідчої ситуації. Так, Т.С. Волчецька, аналізуючи структурні компоненти слідчої ситуації, пропонує розділити їх на три основні групи: 1) чинники, що стосуються події, яка розслідується, і визначають ступінь достовірності та повноту інформаційної моделі події, що розслідується до моменту оцінювання слідчої ситуації; 2) чинники, що характеризують саму систему розслідування, її процесуальний, тактичний стани, психологічні взаємовідносини учасників попереднього розслідування тощо; 3) чинники, що стосуються зовнішнього середовища, в якому проводиться розслідування, і визначають так звану слідчу обстановку [6, с. 146].

За визначенням Р.С. Белкіна, слідча ситуація являє собою складну, багатоаспектну категорію, до складу якої входять такі компоненти: 1) компоненти психологічного характеру: результат конфлікту між слідчим та протидіючими йому особами, прояв психологічних властивостей слідчого, осіб, що проходять у справі тощо; 2) компоненти інформаційного характеру: поінформованість слідчого (про обставини злочину, можливі докази, можливості їх виявлення та експертного дослідження, місця приховування шуканого та ін.); поінформованість слідчого та інших осіб, що протистоять, у процесі розслідування (про ступінь поінформованості слідчого і свідків, про виявлені та невиявлені докази, про наміри слідчого та ін.); 3) компоненти процесуального і тактичного характеру: стан провадження по справі, докази і їх джерела, можливість обрання запобіжного заходу, ізоляції осіб, що протидіють розслідуванню, проведення конкретної слідчої дії тощо; 4) компоненти матеріального та організаційно-технічного характеру: наявність комунікацій між черговою частиною й оперативно-слідчою групою, наявність засобів передачі інформації з облікових апаратів органів внутрішніх справ, можливість мобільного маневрування наявними силами, засобами та ін. [4, с. 70] Розмаїття підходів до визначення поняття і структури слідчої ситуації надало підстави В. П. Бахіну розглядати цю криміналістичну категорію у широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні слідча ситуація являє собою сукупність умов, які найбільш повно характеризують і відбивають усе, що впливає і може впливати на розслідування злочину, зумовлюючи його особливості. У вузькому розумінні слідча ситуація визначається як сукупність інформаційних даних, що характеризують стан (обстановку) розслідування на певному етапі [1, с. 196-197].

У криміналістичній теорії здійснювалися спроби щодо класифікації слідчих ситуацій. Так, Р. С. Белкін і М. П. Яблоков усі слідчі ситуації поділяють на сприятливі та несприятливі для розслідування [3, с. 162-163]. Л.Я. Драпкін виділяє прості та складні слідчі ситуації. Залежно від кількості, характеру та змісту формуючих чинників усі складні ситуації науковець диференціює на такі класифікаційні групи: проблемні (характеризуються суперечністю між знанням і незнанням, специфічним співвідношенням відомого та невідомого, при якому шукане не

надано та безпосередньо у вихідних даних не міститься, але перебуває у неоднозначному можливому зв'язку з уже встановленими фактами, що якоюсь мірою обмежують і спрямовують пошук рішення); конфліктні (особливий стан системи міжособистісних відносин двох або більшої кількості учасників кримінального процесу, що мають протилежні інтереси і прагнуть до досягнення різних цілей в умовах інформаційної невизначеності, яка виникає у зв'язку з планами і намірами суперника); тактичного ризику (визначається як специфічне співвідношення між можливими способами дій слідчого, спрямованими на досягнення наміченої мети і неоднозначними, негарантованими результатами їх реалізації); організаційно неупорядковані (співвідношення істотних організаційно-управлінських труднощів процесу розслідування і недостатніх на даний момент для їх подолання об'єктивних та суб'єктивних можливостей (ресурсів) слідчого); комбіновані (ім одночасно або у різних сполученнях можуть бути притаманні риси проблемності, конфліктності, тактичного ризику й організаційної неупорядкованості) або змішані ситуації [7, с. 9-11].

Крім того, «стандартність», повторюваність слідчих ситуацій і шляхів їх вирішення створюють передумови для їх типізації [5, с. 12]. Вирішення типових ситуацій і розроблення на цій основі рекомендацій з методики розслідування окремих видів злочинів, у тому числі формування тактичних операцій, необхідні для визначення напрямку подальшого розслідування, правильної побудови та перевірки слідчих версій, виявлення обставин, що мають значення для справи, обрання комплексу та черговості слідчих дій [15, с. 121]. У зв'язку з цим В. Ю. Шепітько вірно зазначає, що стосовно типових ситуацій можна намітити певний спосіб дій слідчого в процесі одержання доказової інформації. Знання типових ситуацій дає змогу не тільки передбачати їх виникнення у відповідних умовах як закономірних, а й обирати такі тактичні прийоми (комбінації), що є найбільш оптимальними [14, с. 115].

Варто враховувати, що типізувати слідчі ситуації можна по одному з основних компонентів. Зазвичай як така умова обирається наявність інформації про подію злочину та його учасників. Типовими вважаються ті ситуації, з якими стикається слідчий на початковому чи наступному етапі розслідування злочину, залежно від повноти вихідних даних. Типові слідчі ситуації істотно відрізняються від того, в яких умовах вчинено злочин: очевидності чи неочевидності. Так, наприклад, при розслідуванні умисних вбивств виділяють такі типові вихідні ситуації початку розслідування: 1) особа потерпілого та винна особа відомі; 2) особа потерпілого відома, вбивця – невідомий; 3) є підозрюваний у вбивстві, особа потерпілого невідома; 4) особа потерпілого та підозрюваного, час, місце, мотив та інші обставини вбивства невідомі.

Вирішення типових слідчих ситуацій наступного етапу розслідування можливе, якщо за основу типізації береться ставлення підозрюваного до повідомлення про підозру. На цьому етапі можна вирізнити такі типові слідчі ситуації: а) підозрюваний погоджується у повному обсязі з положеннями повідомлення про підозру у вчиненні злочину; б) підозрюваний погоджується у частині до викладених у повідомленні положень; в) підозрюваний не погоджується з положеннями повідомлення про підозру і

не визнає свою причетність до вчиненого кримінального правопорушення.

Варто зазначити, що залежно від ситуацій розслідування деякі з тактичних операцій можуть мати наскрізний характер і вирішуватися як на початковому, так і на наступному етапі розслідування. Це залежить від вирішення (або невирішення) тактичних завдань на певному етапі розслідування, тобто неможливо чітко прив'язувати ту чи іншу тактичну операцію до етапу розслідування злочину, оскільки здійснення такої операції зумовлено відповідною слідчою ситуацією й певним проміжком часу процесу розслідування, в ході якого вирішується проміжне тактичне завдання. Так, у випадках, коли злочинця не встановлено або встановлено, але ще не затримано, слідчі ситуації початкового переходять і на наступний етап розслідування. Це стосується і тактичних операцій, які можуть бути спрямовані на виявлення злочинця, розшук викраденого, забезпечення відшкодування матеріальної шкоди, профілактику злочину та ін.

Зазначене пересвідчує, що між слідчою ситуацією і тактичною операцією існує глибокий генетичний зв'язок, який полягає у тому, що тактична операція формується у конкретній слідчій ситуації, залежить від неї як підбором засобів, так і їх змістом. На початку розслідування перед слідчим виникає не завдання, яке потребує вирішення, а ситуація з високим ступенем невизначеності. Це породжує необхідність впливати на ситуацію, управляти нею з метою одержання іншої ситуації з більшим ступенем визначеності. Вплив може бути спрямовано на з'ясування якогось одного елемента злочину чи одного інформаційного компоненту. Вплив може також виступати у іншому вигляді, бути спрямованим на з'ясування відразу декількох ознак злочину, тобто мати характер тактичної операції.

На нашу думку, таке розуміння сучасного стану теорії слідчих ситуацій відбиває її методологічне значення для криміналістики в цілому та дозволяє чітко визначити місце цієї теорії у системі криміналістичної науки. Як показали результати досліджень, ситуаційний підхід характерний для всіх розділів криміналістики і в кожному з них слідчим ситуаціям надається особливе значення для більш глибокого аналізу закономірностей, які вивчаються, розробки криміналістичних рекомендацій адаптованих до конкретних умов діяльності.

При дослідженні специфіки системи «слідча ситуація – тактична операція» також необхідно виходити з того, що взаємозв'язок тактичної операції і слідчої ситуації є обопільним і має двосторонній, багаторівневий і динамічний характер. Зокрема, рішення про доцільність проведення тактичної операції приймається на основі оцінки слідчої ситуації. У подальшому структура і спрямованість тактичної операції визначається характером слідчої ситуації, яка склалася на певному етапі розслідування. При цьому комплекс процесуальних та не процесуальних дій та заходів, які визначають структуру тактичної операції, може видозмінюватися залежно від ситуації, що склалася. Наприклад, якщо слідча ситуація, що склалася на момент розслідування, сприятлива, то ці обставини просто використовуються при застосуванні тактичної операції, а її сприятливі сторони враховуються під час планування і проведення такої тактичної операції. Якщо слідча ситуація несприятлива, то тактична операція покликана

передусім змінити її в кращий бік, послабити її спрямованість, що протидіє розслідуванню, чи взагалі її усунути. Несприятлива слідча ситуація може спонукати слідчого і до відмови від проведення тактичної операції у даний момент або взагалі. Якщо, наприклад, непродумані дії слідчого насторожили підозрюваного, то операція по затриманню його і співників з речовим доказом може стати безрезультатною.

Щодо судових ситуацій, які обумовлюють доцільність застосування тактичних операцій, як засобу їх розв'язання, можна назвати такі: (а) ситуація підтвердження в судді доказів, зібраних на досудовому розслідуванні; (б) ситуація суперечності та неспівпадіння доказів, зібраних на досудовому розслідуванні і підтверджених в ході судового провадження; (в) ситуація появи в ході судового провадження нових доказів, які потребують додаткової перевірки, у тому числі таким засобом, як тактична операція.

Деякі науковці [10, с. 66-67], вказуючи на двосторонній зв'язок тактичної операції із слідчою ситуацією, зазначають, що тактичні операції реалізуються в умовах конфліктної слідчої ситуації, метою якої є зміна її у найкращому для розслідування напрямі. Конфліктна ситуація обумовлює застосування конкретного комплексу, «набору» узгоджених між собою дій та заходів.

Вважаємо, що такий підхід має деякі неточності і потребує певних доопрацювань. По-перше, тактичні операції проводяться при розслідуванні злочинів не тільки у конфліктних ситуаціях, а й у безконфліктних. По-друге, такий поділ слідчих ситуацій є досить умовним, будь-яка безконфліктна ситуація при неправильній організації та проведенні розслідування, помилках слідчого, може перерости у конфліктну. У такому випадку можна дійти абсурдного висновку, що на початку розслідування у безконфліктній ситуації необхідності у проведенні тактичних операцій не було, але згодом слідчий перетворив таку ситуацію на конфліктну – штучно виникла необхідність у проведенні тактичних операцій. Тому такий підхід є суперечливим.

В інших випадках вчені-криміналісти зазначають, що тактичні операції проводяться у складних ситуаціях, які, як правило, характеризуються неповнотою знань про злочин, їх обставини і учасників. Зокрема, Л.Я. Дракін [8, с. 139] вважає, що необхідність у проведенні тактичних операцій зростає залежно від складності слідчих ситуацій. Наприклад, у ситуації тактичного ризику надійність навіть правильно вибраного способу дій суттєво знижується і залежить від випадкових, непередбачуваних чинників. У зв'язку з цим проблема підвищення ймовірності досягнення цілей стає тут ключовою, а проведення тактичних операцій – головним засобом оптимізації розслідування.

Необхідно зазначити, що класифікацію слідчих ситуацій на прості і складні не можна абсолютизувати, вважати їх раз і назавжди стабільними. Слідчі ситуації, будучи динамічною категорією, під впливом багатьох чинників і в результаті впливу учасників розслідування можуть змінюватися як від складної до простої – тобто позитивно, так і негативно – від простої до складної, наприклад, у результаті неправильної оцінки обстановки слідчий приймає помилкове рішення і не затримує підозрюваного негайно на місці злочину. Злочинець, скориставшись цим,

зникає. У даному випадку проста ситуація трансформується у складну.

На наш погляд, слід обов'язково враховувати, чи є дійсно реальна необхідність у тій чи іншій слідчій ситуації проводити тактичні операції. Необхідність у проведенні тактичної операції виникає у тому разі, коли окреме, ізольоване застосування інших тактичних засобів є недостатньо ефективним для вирішення тактичного завдання, призведе до втрати інформації, пов'язано з додатковими витратами часу або матеріальних ресурсів. Особливістю тактичної операції є те, що до її змісту входить не випадковий набір слідчих дій, а цілісний комплекс пов'язаних внутрішньою єдністю, попередньо визначених, погоджених між собою, скоординованих і цілеспрямовано здійснюваних в оптимальній послідовності дій на основі спеціальної програми [9, с. 13].

Висновки. Отже, слідча ситуація постійно здійснює певний управлінський вплив на будь-яку тактичну операцію. Пізнання і врахування цієї обставини дають змогу підвищити ефективність розроблених тактичних операцій. Тому у процедурі підготовки і прийняття рішення про проведення тактичної операції оцінка ситуації, що склалася, посідає одне із центральних місць. Недарма у криміналістичній літературі відмічається, що «правильне оцінювання слідчих ситуацій та обрання на цій основі тактики розслідування є важливими умовами цілеспрямованості слідства, прийняття науково обґрунтованих і оптимальних рішень тактичного, методичного та техніко-криміналістичного характеру» [12, с. 165]. Слідча ситуація обумовлює проведення тактичних операцій, які у свою чергу є засобом тактичного впливу на ситуацію з метою її зміни в кращий бік. Таким чином, тактична операція виступає специфічним тактичним засобом вирішення слідчої ситуації.

Слідча ситуація як складне багатоаспектне утворення об'єднує в собі не лише компоненти інформаційно-логічної, тактико-психологічної, управлінської, організаційно-технічної та матеріальної спрямованості, але й відбиває своєрідність зв'язків і відносин між ними. Комплексний аналіз цих зв'язків і відносин є важливим для правильного визначення характеру слідчої ситуації, точного вибору засобів та способів тактичного впливу на неї, але особливо він необхідний для встановлення невідомих слідству елементів у змісті конкретної ситуації. Керуючись даними про який-небудь один з компонентів або групу компонентів ситуації у системі виявлення зв'язків і відносин між окремими її складовими, слідчий може прогнозувати існування та зміст інших, дані про які поки що відсутні у матеріалах кримінального провадження [13, с. 179-183].

Криміналістичні рекомендації по підготовці і проведенню тактичних операцій як складного організаційного комплексу слідчих, оперативно-розшукових та інших заходів також слід розробляти з урахуванням матеріальних, технічних та організаційних чинників, які проявляють себе у конкретній ситуації. Зміст, масштаб, склад виконавців, тривалість, результативність операції можуть залежати, зокрема, від можливості об'єднання сил працівників різних правоохоронних органів, контролюючих структур та спеціальних служб; залучення фахівців і допоміжного технічного персоналу; використання спеціальних техніч-

них засобів; залучення до проведення операції постійно діючих слідчо-оперативних груп та ін. Слід також враховувати компоненти слідчої ситуації матеріального і організаційно-технічного характеру, такі, як наявність комунікацій між черговою частиною і слідчо-оперативною групою, наявність засобів передавання інформації, можливість мобільного маневрування наявними силами, засобами та ін. Тому дослідження криміналістичної ситуації відкривають нові перспективи і можливості для успішного формування наукової концепції тактичних операцій і реалізації її положень у практичній діяльності з виявлення, розслідування злочинів.

Література:

1. Бахин, В.П. Следственная ситуация и тактическое решение / В.П. Бахин // Специализированный курс криминалистики (для слушателей вузов МВД СССР, обучающихся на базе среднего специального юридического образования): учебник. – К. : НИ и РИО КВШ МВД СССР, 1987. – С. 196-197.
2. Белкин, Р.С. Курс криминалистики: в 3 т. Т.3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации / Р.С. Белкин. – М.: Юрист, 1997. – С. 135.
3. Белкин, Р.С. Понятие и структура следственной ситуации / Р.С. Белкин, Н.П. Яблоков // Криминалистика социалистических стран. – М. : Юрид. лит., 1986. – С. 162-163.
4. Белкин, Р.С. Очерки криминалистической тактики: учеб. пособие / Р.С. Белкин. – Волгоград : ВСШ МВД РФ, 1993. – С. 70.
5. Великанов, С.В. Класифікація слідчих ситуацій в криміналістичній методиці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / С.В. Великанов. – Х., 2002. – С. 12.
6. Волчеккая, Т.С. Криминалистическая ситуалогия : монография / Т.С. Волчеккая // под ред. Н.П. Яблокова. – Калининград : Калининград. ун-т, 1997. – С. 46.
7. Драпкин, Л.Я. Основы криминалистической теории следственных ситуаций: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. / Л.Я. Драпкин. – М., 1987. – С. 9-11.
8. Драпкин, Л.Я. Основы теории следственных ситуаций [Текст] / Л.Я. Драпкин. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1987. – С. 139.
9. Дулов, А.В. Тактические операции / А.В. Дулов // Криминалистика : учеб. пособие / А.В. Дулов, Г.И. Грамович, А.В. Лапин и др. ; под ред. А.В. Дулова. – Минск: «Экоперспектива», 1996. – С. 13
10. Ивченко, Л.И. Тактика контроля и записи переговоров и использование результатов этого следственного действия в расследовании преступлений / Л.И. Ивченко. – М., 2005. – С. 66-67.
11. Колесниченко, А.Н. Криминалистическая характеристика преступлений: учеб. пособие / А.Н. Колесниченко, В.Е. Коновалова. – Х. : Юрид. ин-т, 1985. – С. 64.
12. Криминалистика социалистических стран [Текст] / под ред. В.Я. Колдина. – М. : Юрид. лит., 1986. – С. 165.
13. Чебуренков, А.А. Общетеоретические положения и практические аспекты криминалистической тактики / А.А. Чебуренков. – М. : Юрлитинформ, 2008. – С. 179-183.
14. Шепітько, В.Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія. – Х.: Харків юридичний, 2007. – С. 115.
15. Яблоков, Н.П. Криминалистическая характеристика и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений / Н.П. Яблоков // Вопросы борьбы с преступностью. – 1979. – Вып. 30. – С. 121

Шевчук В. М. Следственные ситуации и их влияние на разработку тактических операций

Аннотация. Рассмотрены проблемы исследования влияния следственных ситуаций на формирование тактических операций. Обосновывается, что следственная ситуация осуществляет определенное управленческое влияние на любую тактическую операцию, поэтому учет этого обстоятельства позволяют повысить эффективность разрабатываемых операций. Доказано, что в

процедуре подготовки и принятия решения о проведении тактической операции оценка сложившейся ситуации занимает одно из центральных мест. Исследования криминалистической ситуалогии открывают новые перспективы и возможности для успешного формирования научной концепции тактических операций и реализации ее положений в практической деятельности.

Ключевые слова: тактическая операция, следственная ситуация, криминалистическая теория тактических операций, криминалистическая ситуалогия, влияния следственных ситуаций на формирование тактических операций.

Shevchuk V. Investigating the situation and its impact on the development of tactical operations

Summary. Considered are the problems of research of influence of investigative situations on the formation of tactical operations. It is stated that the criminal investigation situation carries a certain managerial influence on any tactical operation, so consider this circumstance allows to increase the efficiency of the developed operations. It is proved that in the process of preparation and adoption of decisions on the conduct of tactical operations, assessment of the existing situation has a Central place. Research criminalistic situalogiya open up new prospects and opportunities for the successful formation of the scientific concept of tactical operations and its implementation into practical activities.

The author proves that between investigative situation and tactical operation there is a deep genetic link, is that the tactical operation is formed in a particular investigatory situation, depends on the hiring of means and their contents. Draws attention to the fact that at the beginning of the investigation before a Prosecutor not, there is a task which requires a solution, and the situation with a high degree of uncertainty. This creates the need to influence the situation, manage to obtain different situation with a greater degree of certainty. Impact may be aimed at the elucidation of any one element of the offence or one of the information component. Influence can also be in other forms, be aimed

at identification of several signs of crime, i.e. have the character of a tactical operation.

This understanding of the current state of theory investigative situations reflects its methodological significance for forensic science in General and to clearly define the place of this theory in the system of forensic science. As have shown results of research, the situational approach is characteristic for all sections of criminalistics and in each of them investigative situations is of special importance for a more in-depth analysis of the patterns, which are studied, development of forensic recommendations adapted to the particular activity.

In the study of the specifics of the system, «investigation of the situation tactical operation also must conclude that the relationship tactical operation and investigative situation is reciprocal and has a two-way, multi-level and dynamic character. In particular, decisions on the feasibility of a tactical operation is made on the basis of an assessment of investigatory situation. In the future the structure and orientation of the tactical operation is determined by the nature of the investigation of the situation, which has developed to a certain stage of the investigation. The complex procedural and not procedural actions and policies that determine the structure of a tactical operation can be changed depending on the situation.

It is proved that the criminal investigation situation is constantly carries out a specific managerial influence on any tactical operation. Knowledge and to consider this circumstance allows to increase the efficiency of the developed tactical operations. Therefore, the procedure of preparation and adoption of decisions on the conduct of tactical operations, assessment of the existing situation has a Central place. In other words, an investigative situation conditions the conduct of tactical operations, which in turn are the tactical means to influence the situation, aiming to change for the better. Thus, the tactical operation performs a specific tactical solution to the investigation of the situation.

Key words: tactical operation, investigative situations, criminalistic theory of tactical operations, forensic situalogiya, the impact of investigative situations on the formation of tactical operations.